

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 337

Parasjat Acherei Mot-
Kedosjiem

10 Ijar 5770
23/24 april 2010

Overzicht Acharei Mot (Leviticus 16:1-18:30)

Hasjem instrueert de *Kohaniem* om de uiterste voorzichtigheid in acht te nemen wanneer zij het *Misjkan* binnengaan. Op Jom Kippoer moet de *Kohen Gadol* het Allerheiligste van het *Misjkan* binnengaan, nadat hij daarvoor speciale voorzorgsmaatregelen getroffen heeft en speciale kleren heeft aangetrokken. Hij brengt een uniek offer voor Jom Kippoer, waaronder twee identieke bokken die worden aangewezen door het lot. Eén is „voor Hasjem” en wordt geofferd in de Tempel, terwijl de andere „voor Azazel” in de woestijn is. De Tora vermeldt de individuele verplichtingen op Jom Kippoer: Op de 10de van de zevende maand moet men zichzelf kwellen. Wij eten en drinken dan niet, gebruiken geen zalven en reukwerk, dragen geen leren schoeisel, wassen ons niet en hebben geen huwelijksgemeenschap.

Te allen tijde is de consumptie van bloed verboden. Het bloed van een geslachte vogel en wilde dieren moet bedekt worden. De mensen worden gewaarschuwd zich niet bezig te houden met de slechte praktijken die in Egypte gebruikelijk waren. Incest wordt gedefiniëerd en verboden. Huwelijksomgang is verboden tijdens de maandelijkse ongesteldheid van een vrouw. Homosexualiteit, bestialiteit en kinderoffers zijn verboden.

Met toestemming overgenomen van Ohr Somayach, Sjim'on Hatsadiekstraat 22, POB 18103, Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved

Kedosjiem (Leviticus 19:1-20:27)

Het volk wordt aangemoedigd om heilig te zijn. Vele ge- en verboden worden geleerd: *Verboden*: Afgoderij; het eten van offerdieren na een bepaalde tijd; diefstal en roof; het ontkennen van diefstal; valse eden; iemands eigendom achterhouden; uitstel van betaling van loon; het haten of vervloeken van een mede Jood (met name zijn eigen ouders); roddelpraat; het leggen van fysieke en psychologische struikelblokken; verdraaiing van het recht; iemand in verlegenheid brengen; wraak; wrokgevoelens koesteren; rassen kruisen; het samendragen van wol en linnen; vruchten plukken van een boom in zijn eerste drie levensjaren; vraatzucht en gebruik van verdovende middelen; hekserij; het afscheren van de baard en bakkebaarden; tatoeage.

Positief: Ouders en ouderen respecteren; een deel van de oogst voor de armen laten staan; anderen liefhebben (speciaal een bekeerling); dat men boomvruchten in het vierde jaar in Jeruzalem moet eten; ontzag hebben voor de Tempel; respect voor Tora-geleerden, blinden en doven.

Familieleven is heilig. We worden gewaarschuwd om niet het gedrag van de heidenen te imiteren, opdat wij het Land Israël niet zullen verliezen. We moeten *kasjroet* houden en daarmee onze unieke en afgescheiden status handhaven.

Met toestemming overgenomen van Ohr Somayach, Sjim'on Hatsadiekstraat 22, POB 18103, Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved

Haftara Acharei Mot-Kedosjiem (Amos 9:7-15)

Amos profeteert tegen het Noordelijke Koninkrijk Israël. Hij vertelt het zondige volk dat hun misdaden hen van G-d vervreemd hebben en dat er daarom geen reden is waarom Hij hen niet zou straffen in overeenstemming met hun overtredingen. Dat Hij hen eens uit Egypte gevoerd heeft, had hen tot Zijn trouwe dienaren moeten maken, maar hun manier van leven is nu niet beter dan dat van de hun omringende Filisjtijnen en Arameeërs. Niettemin, zegt G-d, zal Hij alleen hen straffen, die dat verdienen. „Net zoals een kiezelsteentje heen en weer schut in de zee, maar er niet doorheen valt, zo zal Ik het Huis Israël heen en weer schudden onder alle volkeren” (9:9). *Ibn Ezra* en *Radak* menen dat dit zeven een metafoor is voor Israëls reiniging door de ballingschap. Want het kaf dat eruit valt, vertegenwoordigt de slechte mensen die tijdens de lange en moeilijke ballingschap langs de kant van de weg zullen blijven liggen, terwijl daarentegen de vette graankorrels, of de kiezelsteentjes, die in de zee achterblijven, de rechtvaardigen symboliseren, die uiteindelijk zullen deelnemen aan de Laatste Verlossing.

Het verband met de parasja

Parasjat Kedosjiem begint met een waarschuwing van Hasjem dat Israël alleen dan G-ds speciale bescherming verdient, wanneer het zich scherp afzet tegen de andere volken. In de Haftara vermaant de Profeet dat Israël zich niet meer onderscheidt van de hen omringende volken en Hasjem hen daarom zal straffen.

De Heilige Scheiding

door Rabbi Abba Wagensberg

In de parasja van deze week (Leviticus 18:3), gelast God het Joodse volk zich niet te gedragen als de Egyptenaren, uit wier cultuur wij kwamen, of de Kenaänieten, die het Land Israël bewoonden. Wat is de aard van deze opdracht? Als het de bedoeling is om ons uit de buurt te houden van immoreel gedrag, dan vertelt de Tora ons dat expliciet een paar verzen later (Leviticus 18:6-30). Wat betekent het dan, dat wij de opdracht krijgen om ons niet te gedragen als de Egyptische of de Kenaänitische volken?

Bovendien verklaart de Tora aan het begin van Parasjat Kedosjiem: „Wees heilig” (Leviticus 19:2). *Rasji* verklaart dat dit betekent dat we onszelf moeten gescheiden houden van immoraliteit.

De Tiferet Sjmoeël (vol. 1) is het niet eens met de opmerking van *Rasji*, en vraagt zich af: kan iemand die zich afzijdig houdt van immoraliteit echt „heilig” genoemd worden? Stel je voor iemand die bij een begrafenis de overledene prijst door te zeggen: „Deze man was echt heilig. Niet één keer heeft hij overspel of incest gepleegd, of zich beestachtig gedragen!” Het plegen van deze zonden getuigt van goddeloosheid; er van afzien lijkt alleen maar een handhaving van de status quo te zijn. Hoe kan *Rasji* de opdracht „Wees heilig” opvatten als een opdracht om voor de hand liggende wandaden uit de weg te blijven?

De Slonimer Rebbe begint onze vraag aan te pakken door uit te leggen wat het betekent om zich te gedragen als een Egyptenaar. In zijn visie vertelt de Tora ons niet alleen maar dat we de uitvoering van *verboden* acties moeten voorkomen, maar veeleer leert het ons hoe deel te nemen aan *toegestaan* fysieke activiteiten. Zelfs op het gebied van het toelaatbare gedrag, moeten we niet te toegankelijk zijn of passie zoeken om wille van de passie, zoals de Egyptenaren deden. In plaats daarvan moeten we handelen zoals Joden, en streven om elke handeling uit te voeren op een gezonde, evenwichtige manier, met het uiteindelijke doel van de vervulling van Gods wil.

Nachmanides bespreekt een vergelijkbaar idee, wanneer hij stelt dat onze Geleerden (in Torat Kohaniem) de woorden „Wees heilig” verklaren als „Wees afgescheiden.” De Tora staat aangename lichamelijke activiteiten – zoals het eten van koosjer vlees, het drinken van koosjere wijn en intimiteit tussen man en vrouw – toe, maar iemand die wordt gedreven door wellustige passies kan zich te buiten gaan aan deze activiteiten terwijl hij denkt dat hij nog steeds binnen de grenzen van de Tora wet blijft. Een dergelijke persoon is een zogenaamde „gulzigaard” (zie Spreuken 23:20). Zo, nadat Parasjat Acharei Mot een overzicht geeft van alle specifieke verbodsbepalingen ten aanzien van immoraliteit, leert Parshat Kedosjiem ons in het algemeen, „Wees heilig.” We moeten ons afzijdig houden van het ons overmatig te goed doen aan toelaatbare activiteiten, we moeten onze begeerten bedwingen, ten einde de waardigheid en heiligheid te handhaven.

MAAK EEN OMHEINING

Op basis van dit idee, geeft de Tiferet Sjmoeël antwoord op onze vraag hoe *Rasji* kan beweren dat we „heilig” genoemd kunnen worden enkel door ons te onthouden van immoraliteit. De Talmoed zegt: „Heilig jezelf met dat wat je is toegestaan” (Jevamot 20a). Een andere passage (Avoda Zara 17a) borduurt voort op dit idee, waarbij een *Nazier* (iemand die vrijwillig heeft besloten zich te onthouden van wijn) wordt afgeraden om een kortere weg te nemen door middel van een wijngaard, maar om er helemaal omheen te lopen. Strikt genomen kan een *Nazier* door een wijngaard lopen - het is hem alleen verboden van de druiven te eten. Maar sinds een wandeling door een wijngaard hem in de nabijheid van het verbod zou brengen, is een „omheining” noodzakelijk om hem te beschermen tegen mogelijke verleiding. (Zie Avot 1:1, waarin staat: „Maak een omheining voor de Tora.”)

Als we ons aanwennen om misbruik te vermijden van dat wat toelaatbaar is, dan zullen we ons zeker niet op een verboden manier gedragen.

Volgens de Tiferet Sjmoeël, is het dit wat *Rasji* bedoelt als hij „Wees heilig” interpreteert als „zonder immoraliteit.” Het woord „zonder” geeft aan dat we onze begeerten moeten beteugelen, zelfs in toegestane gebieden. Dan, na de woorden van onze Geleerden te hebben herhaald, verklaart *Rasji* de redenering erachter: „van immoraliteit.” De Tiferet Sjmoeël meent dat het woord ‘van’ ‘omdat’ betekent. Tengevolge van de verbodsbepalingen tegen immoreel gedrag, moeten we er een omheining omheen maken, om ervoor te zorgen dat we ver weg blijven van enig wangedrag.

Op basis van deze visie is er geen tegenstrijdigheid tussen *Rasji* en Nachmanides; beide benadrukken het belang van de handhaving van de heiligheid, zelfs in toegestane activiteiten. Bovendien kunnen we nu begrijpen waarom de taal van *Rasji* leek te verschillen van die van onze Geleerden. In feite maakt hij gebruik van dezelfde uitdrukking (‘wees afgescheiden’), maar voegt er vervolgens een reden achteraan toe.

Mogen wij gezegend worden om te ontsnappen uit het ‘Egypte’ in ons, beetje bij beetje elke dag, door ons op een evenwichtige manier bezig te houden met een toegestaan gedrag op een gezonde, uitgebalanceerde manier.

MISJNA VAN DE WEEK
DEMAI – HOOFFDSTUK TWEE

Misjna 2:3

הַמְקַבֵּל עָלָיו לְהִיּוֹת חֵבֵר, אֵינוֹ מוֹכֵר לְעַם הָאֶרֶץ לַח וְיֵבֶשׁ, וְאֵינוֹ לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לַח, וְאֵינוֹ מְתַאֲרֵחַ אֶצֶל עַם הָאֶרֶץ, וְלֹא מְאָרְחוֹ אֶצֶּלוֹ בְּכֶסֶתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, אִף לֹא יִגְדֵּל בְּהֵמָה דְקָה, וְלֹא יִהְיֶה פְרוּץ בְּנִדְרִים וּבְשִׁחּוֹק, וְלֹא יִהְיֶה מְטִימָא לְמִתִּים, וּמִשְׁמֵשׁ בְּבֵית הַמְדֻרָּשׁ. אָמְרוּ לוֹ, לֹא בָאוּ אֵלָיו לְכָלֵּל:

Wie zich verplicht een *chaweer*¹ te worden², mag niet aan een *am haärets* iets verkopen dat vochtig of droog is³. En hij koopt ook niet iets vochtigs van hem⁴ en hij mag ook niet de gast zijn van een *am haärets*⁵, noch mag hij hem als gast ontvangen⁶ in zijn [eigen] kleren⁷. R. Jehpoeda heeft gezegd: „Hij mag ook geen kleinvee fokken⁸ en hij mag zich ook niet haasten met het maken van eden⁹ of gekheid¹⁰ en hij mag zich niet verontreinigen aan doden, maar hij dient¹¹ in het leerhuis.” Zij zeiden tegen hem: „Dit hoort niet tot de regels¹².”

Aantekeningen bij Misjna 2:3

1. Een *chaweer* was in de tijd van de misjna een *talmied chacham* die zich, ook na de verwoesting van de Tempel, strikt aan de reinheidswetten hield en die ook *choelien*-producten uitsluitend in reinheid at. Zij werden *chaweer* [vriend] genoemd want zij hadden onderling een sterke vriendschap die gesteund werd door hun speciale band en „vriendschap” met de hemel. (*Rambam*)

2. **Een *chaweer* te worden** – Met betrekking tot reinheid, ook wel en *peroesj* [afgescheidene] genoemd. Zijn kleren en zijn drinken zijn rein en zelfs een *talmied chacham* wordt niet geloofd met betrekking tot reinheid, totdat hij zich verplicht de regels van *chaweriem* na te leven. Een oudere die in de *jesjiwa* zit en [bij zijn aannemen] die regels al geaccepteerd heeft, moet zich dertig dagen daar aan wennen en daarna worden zijn kleren en drank rein beschouwd. Men kan de regels voor *chaweroet* alleen accepteren ten overstaan van drie *chaweriem*, tenzij hij een *talmied chacham* is, die hoeft niet voor drie te verschijnen (*RAV*).

3. **Vochtig of droog** – Want men geeft aan een *am haärets* geen *taharot*, omdat het verboden is om *choelin* in het land Israël te verontreinigen (*RAV*).

4. **En hij koopt ook niet iets vochtigs van hem** – [Want die worden verondersteld onrein te zijn]. Maar men mag wel droog [product] van hen kopen, omdat het voedsel niet onrein wordt als het niet nat wordt en de *am haärets* wordt geloofd als hij zegt dat deze producten niet gevoelig zijn voor *toema* maar we geloven hem niet als hij zegt dat producten die wel gevoelig zijn voor *toema* nog *tahoar* zijn [want hij kent de wetten voor rituele onreinheid niet] (*RAV*).

5. **Hij mag niet de gast zijn van een *am haärets*** – Opdat hij zich niet verontreinigt en [daarna zijn eigen] *taharot tamee* maakt (*RAV*).

6. **Hij mag hem ook niet als gast ontvangen** – Hij mag de *am haärets* niet ontvangen (*RAV*).

7. **In zijn eigen kleren** – Want de kleren van een *am haärets* zijn onrein en dat is erger dan de *toema* van de *am haärets* zelf, want wij vrezen dat zijn vrouw er misschien opgezetten heeft terwijl zij *nidda* was, en de kleren van een *am haärets* kunnen *toema* afgeven door *midras*, [d.w.z. door contact of door het dragen]. Daarom heeft men gezegd dat men niet de gast moet zijn in zijn huis, want het is makkelijker om niet zijn lichaam aan te raken dan om zijn kleren niet aan te raken (*RAV*).

8. **Hij mag ook geen kleinvee fokken** – Want het is verboden kleinvee te fokken in het land Israël, opdat het niet zal grazen op het land van anderen [herders van kleinvee trekken met hun kudden van het ene veld naar het andere, over velden van anderen, en laten de dieren overal grazen] (*RAV*).

9. **Hij mag zich ook niet haasten met het maken van eden** – Opdat hij zijn eed niet breekt [omdat hij zijn eed niet gestand kan doen] (*RAV*).

10. **Hij moet geen gekheid maken:** „Want gekheid en lichthoofdigheid brengen een mens tot ontucht” [Awot 3:13] (*RAV*).

11. **Hij dient** de studenten in het leerhuis (*RAV*).

12. **Dat hoort niet tot de regels** – Want dat heeft niets te maken met de voorschriften van *tahara*. De halacha is niet volgens R. Jehoeda (*RAV*).

Uit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat Sjabbat Daf 35

Hele grote dingen zijn niet moektse

De wetten op *moektse* werden ingesteld door de Rabbijnen. Gebruiksvoorwerpen zijn in het algemeen alleen *moektse* wanneer zij nergens voor gebruikt kunnen worden op Sjabbat, maar als ze een toepassing hebben op Sjabbat, zoals een hamer, waarmee men noten kan kraken, zijn ze niet *moektse* en mag men ze verplaatsen. Echter voorwerpen, die zo groot zijn, dat men ze niet of nauwelijks kan verplaatsen op Sjabbat, zijn niet *moektse*.

De Gemara vermeldt hoe groot zoets dan moet zijn en concludeert dat een mand die 40 *sea* [330-576 liter] vloeistof kan bevatten, geen *toema* kan aannemen [omdat het niet als gebruiksvoorwerp beschouwd kan worden] en dus is het ook niet *moektse*.

De kleur van de lucht in het oosten

De Baraita zegt dat een teken voor *Bein Hasjemasjot* een bepaalde roodheid van „het oostelijke gezicht” van de lucht is [aan de horizon]. Rava verklaart, dat nadat de zon [in het westen] is onder gegaan, de stralen van de zon nog een korte tijd sterk genoeg zijn om ook de oostelijke hemel een roodachtige gloed te geven. Zolang het licht aan de westelijke hemel nog sterk genoeg is om dit effect te hebben, zolang duurt *bein hasjemasjot*. Het is te vergelijken met een raam, waardoor de zon schijnt, en die de wand tegenover het raam verlicht.

Hoe lang duurt *bein hasjemasjot*

Rabbi Nechemja zei in de Baraita op de vorige bladzijde dat *bein hasjemasjot* net zo lang duurt als een man nodig heeft om een halve *mil* [\pm 1000 m] af te leggen. Rabbi Chanina ligt toe dat het de tijd is die een *kohen* nodig heeft om van de top van de Karmelberg af te dalen naar de zee, zich daarin onder te dompelen en weer naar boven te klimmen. [Rasji verklaart (volgens Goer Arjé): als men boven op een berg staat, kan men de zon nog zien, ook als hij al onder gegaan. Als een *Kohen* die *tamee* is, en die dus een ritueel bad moet nemen, terwijl het nog dag is, naar de zee afdaalt, zijn ritueel bad in de zee neemt en weer naar boven klimt, dan is het tegen de tijd dat hij boven komt, nacht en dan mag hij zijn *troema* eten.]

Sjmoeël leert dat volgens Rabbi Jossi de *Kohen* in het *mikwe* mag in de tijd die Rabbi Jehoeda als *bein hasjemasjot* definieert, en dan diezelfde avond na nacht van zijn *troema* mag eten. [Een *Kohen* die *tamee* is moet bij dag in het *mikwe*, en mag dan 's avonds van zijn *troema* eten, maar als hij 's avonds in het *mikwe* gaat, mag hij pas de volgende avond van de *troema* eten. Volgens Rabbi Jehoeda is de tijd van *bein hasjemasjot* twijfelachtig dag of nacht en mag de *Kohen* dus niet meer in het *mikwe*, want misschien is het al nacht. Maar volgens Rabbi Jossi begint *bein hasjemasjot* na de tijd van Rabbi Jehoeda, en is de tijd die Rabbi Jehoeda noemt, nog dag en de *Kohen* mag dus volgens Rabbi Jossi dan wel in het *mikwe* en 's avonds van zijn *troema* eten.]

Rabbi Jochanan heeft gepaskend, dat op erev Sjabbat de halacha Rabbi Jehoeda volgt, dat wil zeggen, vanaf het moment dat volgens R. Jehoeda *bein hasjemasjot* begint, het misschien al nacht en dus Sjabbat is en vanaf dat moment mag men geen *melacha* meer doen. Maar op *motsaei* Sjabbat is de halacha volgens Rabbi R. Jossi, en moet men wachten met *melachot* tot de periode van *bein hasjemasjot*, zoals R. Jossi die gedefinieerd heeft, is afgelopen. Volgens Rabbi Jossi begint *bein hasjemasjot* als die volgens R. Jehoeda is afgelopen en duurt die slechts een ogenblik en dan is het nacht [zoals blijkt uit Nidda 53a].

Daf 35b

Wanneer begint de nacht

Een Baraita leert: als één ster zichtbaar is, is het nog dag, wanneer twee sterren zichtbaar zijn is het *bein hasjemasjot*, wanneer drie sterren zichtbaar zijn, is het nacht. R. Jossi zegt: het gaat hier niet over grote sterren, want die zijn zelfs overdag zichtbaar en ook niet over kleine sterren, die pas later in de nacht zichtbaar worden, maar als drie middelgrote sterren zichtbaar zijn.

Wanneer steekt men de Jabbatlichten aan

Rava heeft gezegd dat wie niet precies weet hoe laat *bein hasjemasjot* begint, de Sjabbat-kaarsen moet aansteken wanneer de zon nog duidelijk zichtbaar is. En op een bewolkte dag mag men nog aansteken, zolang de hanen nog op het dak zitten en de raven nog rondvliegen. Als de zon onder is, gaan die dieren slapen. Of men kijkt naar de *adanei* [een bepaalde bloem die de zon volgt, en die daarom 's ochtends naar het oosten en 's avonds naar het westen gekeerd is].

De sjofar op vrijdagavond

In vroeger tijden was het de gewoonte om de mensen op vrijdag middag met sjofar-stoten op het begin van de Sjabbat opmerkzaam te maken. Een Baraita vertelt: Op vrijdag werd zes keer op de sjofar geblazen. De eerste keer om de mensen te laten stoppen met werken in de velden en terug te laten keren naar huis. De tweede keer om de mensen in de stad te laten stoppen met werk, en de winkels te sluiten. De derde keer om diegenen die de hele dag *tefillien* droegen, die te laten afdoen. Volgens Rabbi Natan stak men dan ook de Sjabbatlichten aan, maar accepteerde men dan nog niet daarmee de Sjabbat. Dan wachtte de sjofarblazer voldoende tijd om een vis te bakken of om een brood te bakken, en dan blies hij achter elkaar een *tekia-teroea-tekia* en dan begon de Sjabbat. Een andere Baraita vertelt hoe de arbeiders die op velden werkten die dicht bij de stad gelegen waren, wachtten op de arbeiders die van verafgelegen velden kwamen, om gezamenlijk de stad binnen te trekken, opdat niemand zou denken dat laatkomers nog na ingang van Sjabbat gewerkt hadden.

En waar liet de chazan die op de sjofar blies, zijn sjofar, na de laatste drie stoten? Want een sjofar is *moektse* en daar mocht hij dus niet mee naar huis lopen, nu de Sjabbat begonnen was. De Gemara antwoordt: Hij blies op een hoog punt in de stad en verborg daar zijn sjofar.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 8: De dingen die verboden zijn vanaf het aanbreken van de dag tot nadat men gedavvend heeft.

2. Het is verboden te eten of te drinken vóór de tefilla want er is gezegd (Lev. 19:26): *Eet niet over bloed*, [d.w.z. eet niet voor dat je gedavvend hebt voor je bloed (leven)]. En¹ over ieder die eet of drinkt en daarna davvent, daarover zegt I Koningen 14:9: „En Mij werp je achter je rug”. Lees niet „rug” (*gavecha*) maar „trots” (*géëcha*). De Heilige, Geloofd zij Hij, zegt: nadat hij zich trots getoond heeft, neemt hij het Koninkrijk van de Hemel op zich. En zelfs het drinken van koffie of thee met suiker en melk is verboden. Maar een oude en zwakke man die het niet kan volhouden tot de tijd dat de gemeente de synagoge uitkomt en speciaal op sjabbat of feestdagen, wanneer men de dienst extra verlengt, kan men beter toestaan thuis sjachariet te davvenen in alle rust, kiddoesj te maken en dan iets te eten (zie verder hoofdstuk 77, par. 15). Daarna gaat hij naar de synagoge, luistert aandachtig als de gemeente sjachariet davvent en daarna davvent hij met hen moesaf, opdat hij niet koffie met suiker drinkt of iets dergelijks, zolang hij nog niet het juk van het Koninkrijk van de Hemel op zich heeft genomen.

Echter, om medische redenen is het geoorloofd te eten en te drinken vóór de tefilla, zelfs als men niet ernstig ziek is², want dan doet men het niet uit trots. En ook indien men zich niet kan concentreren op de tefilla zonder eten of drinken mag men, als men wil eten en drinken vóór de tefilla. De reden dat er staat als men wil is dat vandaag de dag de mensen in de meeste gevallen zich niet zo ernstig concentreren op de woorden die zij davvenen. Men is dan niet verplicht iets te eten of te drinken. Maar als hij dan iets wil eten of drinken om zich beter te concentreren, dan mag dat³.

3. Sommigen zeggen, dat zelfs als men halverwege de nacht opstaat het verboden is iets te eten of te drinken, voordat men gedavvend heeft, en zo is het goed te verzwaren. De *Acharoniem* schrijven dit in naam van de Zohar.⁴ De *Prie Megadiem* schrijft dat dit alleen geldt als men geslapen heeft. Echter halachisch gezien is het toegestaan te eten en te drinken zelfs als men geslapen heeft⁵. Wie zwak is mag zeker eten en drinken om zijn lichaam voor de Tora te versterken.

4. Water, en ook thee of koffie zonder suiker en zonder melk zijn toegestaan te drinken voor de tefilla, ook nadat de ochtend is aangebroken, want dat drinkt men niet uit hoogmoed.⁶ Het publiek is heden ten dage gewend geraakt soepel te zijn en te drinken met suiker. Het is waarschijnlijk dat de *Acharoniem* en ook de *Radvaz*, die schrijft dat er geen grotere onbeschaamdheid bestaat dan koffie of thee met suiker te drinken voor de tefilla, bedoelden wanneer men suiker in de koffie of thee heeft gedaan. Maar het is toegestaan om wat suiker in de mond te nemen wanneer men drinkt, wanneer men het anders niet kan drinken. Dat wordt niet als een onbeschaamdheid beschouwd. Maar er is geen enkele basis om soepel te zijn en koffie en thee met suiker daarin te drinken of enkele lekkernijen te eten als hij drinkt, om te vermijden dat men drinkt op een lege maag, vóór de tefilla. Maar wanneer men zwak is en het om medische redenen nodig heeft, dan is het toegestaan. Maar het is dan wel wenselijk eerst Sjema *Jisraël* te zeggen⁷.

Jabia Omer haalt *Acharoniem* aan, volgens welke de toevoeging van suiker aan koffie en thee, naar de mening van artsen, gewenst zou zijn om de bitterheid weg te nemen. En ook schrijft hij dat de *Prie Chadasj* weliswaar schreef dat alleen koffie of thee zonder suiker is toegestaan, maar dat hij dat schreef voor de toestand in zijn tijd, toen het algemeen gebruikelijk was zo koffie en thee te drinken en men deed er toen alleen maar suiker in bij bijzondere gelegenheden. Maar tegenwoordig is iedereen gewend melk of suiker in zijn koffie of thee te doen. En het is daarom nu niet meer als een onbeschaamdheid te beschouwen.⁸

Rav Eliahoe Touger tekent in zijn vertaling op de Kitsoer Sjoelchan Aroech bij § 4 aan dat men heden ten dage soepel is met het toestaan van melk en suiker, en dat men zelfs vaak toestaat iets te eten, wanneer dat de concentratie op de tefilla verbetert, mits men wel eerst *Sjema*’ zegt.

En zelfs op Sjabbat of Jom Tov, waarop kiddoesj verplicht is, is het toegestaan deze dingen te drinken vóór het gebed en de kiddoesj verhindert dat niet, want men maakt kiddoesj vlak voor de maaltijd en met eet geen maaltijd voordat men sjachariet gedavvend heeft, dus maakt men ook geen *kiddoesj* vóór het ochtendgebed. Op Sjabbat is het echter verboden te eten, of zelfs water te drinken voordat men kiddoesj heeft gemaakt, wanneer de tijd daarvoor is aangebroken. Zolang men nog geen *sjachariet* gedavvend heeft, is de tijd voor kiddoesj nog niet gekomen, maar nadat men sjachariet gedavvend heeft, is het verboden om zelfs water te drinken voordat men kiddoesj gemaakt heeft⁹.

1. Berachot 10b. 2. M.B. 89: 24. 3. M.B. 89: 26. 4. KSA 8:3. 5. M.B. 89: 28. 6. KSA 8:4. 7. M.B. 89: 22. 8. *Jabia Omer*, deel 4, hoofdstuk 11, § 9. 9. M.B.89:26.

31 Ge- en verboden die betrekking hebben op *lasjon hara* – kwaadsprekerij

volgens de *Chafeets Chajiem*

De *Chafeets Chajiem* noemt 31 ge- en verboden op die in Tora genoemd worden en die men kan overtreden wanneer men *lasjon hara* spreekt of daar naar luistert. Het aantal overtredingen zal van de omstandigheden afhangen, maar in ieder geval zal men iedere keer dat men *lasjon hara* spreekt, een aantal geboden overtreden. Ieder die deze lijst leest, zal zien dat het vermijden van *lasjon hara* niet slechts verdienstelijk is, maar een verplichting van de hoogste orde.

17 VERBODEN

1. לֹא תֵלֵךְ רְכִיל כְּעַמִּיךָ – „Ga niet onder je volk rond als een roddelaar” (*Wajjikra* 19:16).

Dit is het verbod dat speciaal gaat over *lasjon hara* en *rechiloet*. *Lasjon hara* is de uitdrukking die gebruikt wordt voor afbrekende of schadelijke uitlatingen. *Rechiloet* is de uitdrukking die gebruikt wordt voor een bericht over iets wat iemand gezegd of gedaan heeft. Beide zijn verboden, zelfs als het waar is. Net zoals een venter (רוֹכֵל – *rocheel*) met zijn waar van deur tot deur leurt, zo ook gaat een roddelaar van de ene persoon naar de andere om kletspraatjes op te pikken en bij anderen achter te laten (zie Rasji).

2. לֹא תִשָּׂא שְׂמֵע שָׂוָא – „Verspreid geen vals gerucht” (*Sjemot* 32:1)

Dit vers wordt ook wel weergegeven als: „Neem geen vals gerucht aan” (*Pesachiem* 118a). Dit verbod bant het spreken van en luisteren naar *lasjon hara* uit.

3. הִשָּׁמֵר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת לְשָׂמֹר מֵאֵד וְלַעֲשׂוֹת – „Neem u in acht voor de plaag van *tsara'at*” (*Devariem* 24:8).

Sifri legt uit dat dit vers over *lasjon hara* handelt, dat strafbaar is met *tsara'at*.

4. לֹא תִתֵּן מְכַשֵּׁל לְפָנֶי עֵוֶר לֹא תִתֵּן מְכַשֵּׁל – „Leg geen struikelblok voor een blinde” (*Wajjikra* 19:14).

Dit vers verbiedt ons een figuurlijk struikelblok op iemands pad te leggen. Wanneer iemand er de oorzaak van is dat een ander een overtreding begaat, overtreedt hijzelf dit verbod (Rambam, *Sefer Hamitswot*, verbod 298; *Smag*, verbod 168). Wanneer men *lasjon hara* spreekt of daarnaar luistert, begaat men niet alleen zelf de overtreding maar men veroorzaakt ook dat anderen zondigen. Wie *lasjon hara* spreekt veroorzaakt dat de luisteraar zondigt en wie luistert naar *lasjon hara* stelt de spreker in staat zijn overtreding te begaan.

5. הִשָּׁמֵר לְךָ פֶּן תִּשְׂכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ – „Pas op dat je Hasjem, je G-d niet vergeet” (*Devariem* 8:11).

Dit is het verbod tegen verwaandheid (*Sota* 5a). Wie anderen belachelijk maakt, wordt in het algemeen gedreven door gevoelens van superioriteit. Wanneer hij zijn eigen fouten zou kennen, zou hij anderen zeker niet omlaag halen. De Talmoed (*ibid*) vergelijkt arrogantie met afgoderij en zegt dat wie deze eigenschap heeft, niet de wederopstanding bij de *techiat hametiem* zal meemaken.

De ernst van deze overtreding wordt nog versterkt als de spreker zijn eigen eer tracht te verhogen door die van een ander te verlagen. Onze Geleerden z"l (*Jeroesjalmi Chagiga* 2:1) hebben verklaard dat zo iemand zijn aandeel in de *Olam Haba* – de Komende Wereld – verliest.

6. וְלֹא תַחֲלֹל אֶת שֵׁם קֹדֶשׁי – „En je zult Mijn heilige Naam niet ontheiligen” (*Wajjikra* 22:32).

Wij worden gewaarschuwd geen *chiloel Hasjem* – ontwijding van der Naam van G-d – te veroorzaken. Er zitten een aantal aspecten aan dit verbod (zie Rambam, *Sefer Hamitswot* 63). Wanneer iemand een overtreding begaat, zonder daar fysiek genot van te hebben, dan wordt dat beschouwd als een opstand tegen *Hasjem Jitbarach* en een *chiloel Hasjem*. Het spreken van *lasjon hara* hoort thuis in deze categorie.

Een ander aspect van *chiloel Hasjem* met betrekking tot *lasjon hara* is de laksheid die betoond wordt ten opzichte van deze mitswa. Wanneer iemand per ongeluk varkensvlees gegeten heeft en een vriend zou hem daarop wijzen, dan zou hij dat onmiddellijk uitspugen. Wanneer iemand vermaand wordt dat hij *lasjon hara* spreekt, heeft hij echter duizend excuses en verklaringen. Hij zal zeggen dat wat dat hij gezegd heeft geen *lasjon hara* was en dat degene over wie hij gesproken heeft tot de categorie behoort over wie men mag praten. Niet alleen zal hij niet naar de vermaning luisteren, maar hij zal zich aangespoord voelen nog meer *lasjon hara* te praten. Deze totale veronachtzaamheid van één van G-ds geboden is een *chiloel Hasjem*.

Nog een ander aspect van *chiloel Hasjem* is dat een geacht persoon hierin overtreedt en anderen hem daarin volgen. Daarom, wie Tora studeert, heeft een nog grotere verplichting om op te letten op wat hij zegt.

(Wordt vervolgd)

Wegwijzer voor ons gebed

Inleiding

Het onderwerp „Gebed” of „Tefilla” is een zeer gezocht, maar ook moeilijk te vangen onderwerp. Op het persoonlijke vlak schijnt het gebed een onvoorspelbare ervaring te zijn. Soms voelen wij ons bewogen door ons gebed, maar andere keren niet. Zelfs wanneer men die emotionele binding tijdens het gebed nastreeft, lukt dat niet altijd. Voor diegenen die tevreden zijn met het automatisch opdreunen van het gebed, is het nog steeds moeilijk om vast te stellen welk gebed van de dag het meest bevredigend is. Een goede reden voor dit probleem is, dat aangezien het gebed een zeer verheven ideaal is, de slechte neigingen ons op duizende manieren trachten af te leiden. Toch kan onze manier van bidden in het gareel gebracht worden als een ervaring van ware groei in onze dienst aan Hasjem (*Avodat Hasjem*), door te leren hoe wij daar iedere dag beter mee moeten omgaan. Het zou daarom tamelijk aanmatigend zijn om te trachten de uiteindelijke wegwijzer voor het gebed te bereiden, die een antwoord zou zijn voor het eeuwenoude probleem van het vinden van de sleutel tot een hartstochtelijk gebed. Dit werk moet echter dienen, *be'ezrat Hasjem* (met G-ds hulp) als een nuttig hulpmiddel om effectief te bidden.

Het doel van deze enorme onderneming is de centrale betekenis van het gebed in het leven van een Jood te tonen om iedereen, van jong tot oud, van beginners tot „veteranen” een focus en doel te geven in hun gebeden en hun aandacht te richten op ideeën en mogelijkheden, waaraan zij wellicht nooit eerder gedacht hebben en aan de hand waarvan zij met vrucht gebruik kunnen maken.

Aan het begin van ieder gebedsonderdeel zal een kort overzicht van het gebed en de achtergrond ervan en van het Hoe en Waarom wij een speciaal gebed zeggen, geschetst worden, met de nadruk op datgene waarop wij onze aandacht moeten vestigen bij een bepaald gebed.

Tegenwoordig, met al de moderne technologie die doorgedrongen is in onze levensstijl, hebben wij, meer dan ooit, te maken met nimmer eindigende pressie om een deadline te halen en om steeds overal en altijd OP TIJD te zijn. Onze verantwoordelijkheden zijn zo toegenomen, dat het een luxe lijkt om de tijd te nemen om zich te kunnen concentreren op onze gebeden, een prijs, die maar weinig mensen zich kunnen (willen?) permitteren.

Onze Geleerden hebben een ongelooflijk logisch plan voor de *tefilla* ontwikkeld, dat bijna iedere dag van het jaar hetzelfde is. Zoals HaRav Hagaon Aryeh Leib Berenbaum *zt”l* (*zaliger nagedachtenis*) het uitdrukte:

„Om wijsgerig te zijn, moet men zo eenvoudig mogelijk zijn.” Zo hebben ook onze Geleerden een uiterst wijs plan voor *Tefilla* opgesteld, en dat op een uiterst eenvoudige manier gepresenteerd.

Met dit doel voor ogen presenteren wij u nu de „Wegwijzer voor het gebed. Een bindmiddel voor de ziel.”

Het is onze hoop dat de verschillende benaderingen die in dit programma worden toegepast, zullen dienen als een onontbeerlijk instrument bij onze *Avodat Hasjem* door ons inzicht te verbeteren en ons richting te geven bij onze dagelijkse gebeden.

Het doel van het gebed

Waarom zouden wij tot Hasjem bidden voor onze persoonlijke behoeften? Wanneer wij het zouden verdienen, zouden wij het dan niet in ieder geval krijgen? *Hasjem* overspoelt ons voortdurend met Zijn goedheid, zelfs als wij niet bidden. Waarom zouden wij dan vragen om iets dat Hasjem ons kennelijk niet wil geven?

Rav Simcha Zissel Ziv *zt”l* (*zaliger nagenachtenis*), de *Alter* van Kelm legt uit dat *Tefilla* zelf de dienst voor G-d is (*Avodat Hasjem*). Door middel van *tefilla* tonen wij dat het G-d is die de „touwjes in handen heeft.” Door middel van *tefilla* verkrijgen wij de verdienste van Zijn G-ddelijke assistentie, doordat wij als het ware in aanraking komen met Hasjem door deze erkenning.

(Wordt vervolgd)